

Högskolan i Borås
Rektor

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Anders Sundin
08-563 086 91
anders.sundin@hsv.se

Beslut
2011-06-21
Reg.nr 641-5659-10

Beslut om tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen inom området integrerad vårdutveckling

Högskoleverket beslutar att inte ge Högskolan i Borås tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen inom området integrerad vårdutveckling.

Ansökan och ärendets hantering

Högskolan i Borås har ansökt hos Högskoleverket om tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen inom området integrerad vårdutveckling. För granskningen av ansökan har Högskoleverket utsett följande sakkunniga: professor Karin Axelsson, Luleå tekniska universitet, professor Marit Kirkevold, Universitetet i Oslo och professor Gunilla Silfverberg, Ersta Sköndal högskola. Underlag för bedömningen har varit högskolans ansökan samt intervjuer med representanter för högskolan vid en hearing i Stockholm den 7 april 2011. De sakkunnigas yttrande bifogas.

Bedömning

Bedömningen har gjorts utifrån de krav som ställs i högskolelagen och högskoleförordningen och utifrån de bedömningsgrunder som Högskoleverket har utarbetat. De sakkunnigas bedömning är att högskolan inte bör beviljas tillstånd att ge examina på forskarnivå inom området integrerad vårdutveckling. Av utlåtandet framgår att områdets omfattning och avgränsning inte är tillräckligt klart beskrivna. Vidare bedöms handledarresurserna i dagsläget inte vara tillräckliga för det sökta området och för det forskarutbildningsämne som man inledningsvis avser att inrätta.

Högskoleverket instämmer i bedömningen att områdets omfattning och avgränsning inte är tillräckligt klart beskrivna, samt att handledarresurserna inte är tillräckliga för det sökta området och för det forskarutbildningsämne som man inledningsvis avser att inrätta.

Beslut

Högskoleverket beslutar att inte ge Högskolan i Borås tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen inom området integrerad vårdutveckling.

Beslut i ärendet har tagits av universitetskanslern Lars Haikola efter föredragning av utredaren Anders Sundin i närvaro av avdelningschefen Magnus Hjort.

Lars Haikola

Anders Sundin

Kopia till:
Utbildningsdepartementet
De sakkunniga

Utlåtande för ansökan om tillstånd att examinera på forskarnivå inom området integrerad vårdutveckling, Högskolan i Borås

Område: integrerad vårdutveckling

Ingående forskarutbildningsämne där utbildning initialt kommer att anordnas: vårdvetenskap

Sakkunniga: professor Karin Axelsson, Luleå tekniska universitet, professor Marit Kirkevold, Universitetet i Oslo, professor Gunilla Silfverberg, Ersta Sköndal högskola

Underlag för beslut 21 juni 2011, regnr: 641-5659-10

Område för examenstillstånd

Enligt ansökan rymmer området integrerad vårdutveckling kunskap om hur vård ur ett patient- och närstående perspektiv införlivas i professionellt vårdarbete.

Forskningen inom området har sin utgångspunkt i patientperspektivet och i problemställningar som identifieras i samarbete med patienter, närstående och vårdgivare. Olika kunskapskällor och vetenskapliga perspektiv integreras och interventioner utvecklas och implementeras i samarbete med berörda parter. Området syftar också till att öka förutsättningarna för evidensbaserat professionellt vårdarbete.

Området utgör en del av högskolans strategi för att bli ett komplett professionslärosäte. Avsikten med den tänkta forskarutbildningen är således att den ska förbereda forskare för att verka såväl i en forskningsmiljö integrerad i vårdverksamheten som i traditionell akademisk miljö. Området beskrivs också som professionsneutralt. Med det menas att det är relevant för olika professionsutövare, som arbetar nära patienten och som har en vårdutbildning på högskolenivå. Att området ska förankras i professionell verksamhet hör samman med högskolans profilering som ett professionslärosäte. Frågan är emellertid om det som i ansökan kallas professionsneutralitet korresponderar med denna ambition. Området sägs ha en stark ”naturlig” koppling till sjuksköterskeutbildningen, samtidigt som det har relevans för andra professionsutövare runt patienten. De särskilda behörighetskraven är ett års professionell erfarenhet av patientnära vårdarbete och områdets fokus är professionsutveckling. Det finns med andra ord å ena sidan ingen tydlig professionsinriktning på den tänkta forskarutbildningen, å andra sidan oklarheter om vad som menas med professionsneutralitet.

Områdets forskarutbildningsämne är till en början vårdvetenskap. Ämnets inriktning är humanvetenskaplig och dess teoretiska grund har vuxit fram ur empirisk forskning om patienters och närståendes vårdbehov. Den vårdvetenskapliga forskning som bedrivs vid institutionen för vårdvetenskap inriktar sig på existentiella vårdfrågor (som här betecknar mänskliga erfarenheter av hälsa och ohälsa). Dessa aktualiserar i sin tur vårddidaktiska frågor (som kan handla om olika former av stöd för att omsätta forskningsresultat och lärande i konkret vård). Också vårdetiska frågor antas följa ur existentiella vårdfrågor, då olika slags konflikter mellan etiska värden och normer identifieras, till exempel då patientperspektivet balanseras mot andra perspektiv inom

vården. Området stöds även av ett antal andra ämnen inom medicin, samhällsvetenskap och humaniora, i ansökan benämnda ”stödamnen”.

Bedömaregruppen anser att den kunskap och de frågor som området omfattar i princip är angelägna och värdefulla, särskilt ur ett tillämpningsperspektiv. För att förändring, utveckling och förbättring ska komma till stånd behövs samverkan över professionsgränser, praktikrelevant forskning och teoretiska bidrag från olika kunskapsområden. Däremot ter sig områdets avgränsning tveksam. Bedömaregruppens intryck från hearingen är att området framställdes – både grafiskt och i diskussionen – som en delmängd av forskarutbildningsämnet. Integrerad vårdutveckling beskrevs närmast som en skärningspunkt mellan ämnet vårdvetenskap och klinisk verksamhet, det vill säga som den del av vårdvetenskap som knyter an till verksamhetsutveckling och som har fokus på patientperspektivet. Det är enligt bedömaregruppen problematiskt att forskarutbildningsämnet framställs som större än området. Denna oklarhet i förhållandet mellan forskarutbildningsämnet och området leder till att områdets omfattning och avgränsning blir otydliga.

Besläktade problem rör frågor om benämning och terminologi. Benämningen integrerad vårdutveckling kan ifrågasättas, eftersom den är så vid att det är oklart vilken typ av forskningsfrågor som faller innanför respektive utanför området. Vidare används termen vårdvetenskap på olika sätt: dels som en oberoende kunskap för olika professioner, dels som en benämning på ämnet i sjuksköterskeutbildningen. Vad ämnet vårdvetenskap består av klargörs inte på annat sätt än att institutionens vårdvetenskapliga forskning beskrivs som inriktad på existentiella vårdfrågor, vårddidaktik och vårdetik. Sambandet mellan dessa tre inriktningar är inte till fullo klarlagt, i synnerhet inte relationen mellan existentiella frågor och vårdetik. Forskningen i vårdetik tycks huvudsakligen vara inriktad på prioriteringar. På så vis är det oklart vilken teorigrund området står på.

Både i ansökan och vid hearingen har högskolan lagt stor vikt vid patientperspektivet. Att låta forskning och utbildning beakta ett patientperspektiv är emellertid varken nytt eller specifikt för högskolan i Borås, utan följer utvecklingen inom det vårdvetenskapliga fältet.

Vad gäller områdets möjligheter till utveckling beskrivs normativ vårdetisk analys som en potential. Detta är även basen för den forskning som bedrivs vid högskolan redan i dag. Bedömaregruppen instämmer i att det finns åtskilliga etiska frågor inom vården som tarvar normativ etisk analys. På forskarutbildningsnivå bör emellertid även andra etiska perspektiv bearbetas.

I fråga om områdets bidrag till samverkan med det omgivande samhället, har institutionen upparbetade samarbeten med kliniska verksamheter. Åtminstone regionalt är det sannolikt att forskarutbildning inom området kan gynna utvecklingen av vårdverksamheter. Dessa samarbeten är samtidigt en förutsättning för den tänkta forskarutbildningen. Utöver betydelsen för regionen är det framför allt kunskapscentrumet PreHospiten som kan antas tilldra sig uppmärksamhet nationellt.

De sakkunniga anser att området för examenstillstånd relaterar till högskolans profilering, även om det är otydligt vad som menas med professionsneutralitet. Vidare

samverkar området med regionala vårdverksamheter på ett värdefullt sätt. Däremot anser sakkunniga att högskolans beskrivning av omfattning och avgränsning av området för examenstillstånd inte är övertygande. Bedömaregruppen anser vidare att det även är problematiskt att forskarutbildningsämnet beskrivs som större än området. Därmed är också möjligheterna för områdets utveckling svårbedömda. Sammanfattningsvis finner bedömaregruppen att högskolans argumentation för området för examenstillstånd är otillfredsställande.

Kvalitetsarbete

Bedömaregruppen anser att det är vanskligt att utifrån ansökan få en klar bild av hur kvalitetssäkringen kommer att gå till. I samband med att högskolan sedan tidigare tilldelats examenstillstånd på forskarnivå har organisatoriska förändringar vidtagits. Dessa tycks dock inte vara riktigt etablerade vid ansökningstillfället. För området ska emellertid en styrgrupp inrättas som med delegation från fakultetsnämnden ansvarar för den årliga granskningen av individuella studieplaner. Styrgruppen består av huvudhandledare, studierektor för forskarutbildningen, doktorandrepresentant samt prefekt. Till styrgruppen knyts också en referensgrupp med representanter från samverkanspartners. Bedömaregruppen hade gärna sett en redogörelse för en systematisk plan för hur kvalitetsarbetet ska säkerställas inom området. Det framkom dock vid hearingen en medvetenhet om vikten av kvalitetsarbete och det är uppenbart att högskolan är på god väg i arbetet med att säkerställa kvaliteten i forskarutbildningen.

Sammanfattningsvis finner de sakkunniga att högskolans kvalitetsarbete är tillfredsställande.

Forskarutbildningsmiljö

Under en tioårsperiod har en forskarutbildningsmiljö byggts upp vid Högskolan i Borås inom ramen för samarbetsavtal med Linnéuniversitetet, Hälsohögskolan i Jönköping och Karlstads universitet. Samarbetet har inneburit utveckling, genomförande och examination av forskarutbildningskurser samt handledning av doktorander i Borås. Högskolan finansierar 16 doktorander i vårdvetenskap, varav de flesta i form av doktorandtjänster. Doktoranderna är antagna vid Linnéuniversitetet, Hälsohögskolan i Jönköping, Göteborgs universitet och Umeå universitet. Av dessa har 12 sin huvudhandledare i Borås och de flesta har även bihandledare vid högskolan.

Totalt redovisas ca 300 publikationer i internationella tidskrifter under åren 2000–2009. Det är en betydande variation i publiceringsfrekvens mellan forskarna. Endast drygt 11 procent av artiklarna är skrivna med uppgivande av Högskolan i Borås som lärosätesadress. Inom fältet prehospital akutvård är forskningsinsatsen mycket stark men här står två forskare för majoriteten av publikationerna. Dessa hade vid tiden för ansökan endast en 20-procentig anställningsgrad. Vid hearingen framkom dock att den ene numera arbetar heltid. Forskningen inom akutvårdfältet är högst relevant för området integrerad vårdutveckling. Här finns forskning som spänner över

fenomenologiska studier med fokus på existentiella frågor till interventionsstudier och vårdutvecklingsstudier. Det är därför överraskande att detta fält inte framhävs tydligare i beskrivningen av området det söks examenstillstånd för. Högskolan har också en rad publikationer inom inriktningarna existentiella vårdfrågor, vårddidaktik och vårdetik. I forskningsmiljön finns hög kompetens inom den fenomenologiska forskningstraditionen. Studier som fokuserar mera specifikt på området integrerad vårdutveckling är mindre tydliga inom forskarutbildningsämnet tre inriktningar. Bedömaregruppen anser därför att det kan ifrågasättas om den nuvarande forskningen och forskarkompetensen i tillräckligt hög grad stödjer området som det söks examenstillstånd för.

För forskningen i vårdvetenskap betonas att existentiella frågor är en utgångspunkt och utgör en huvudlinje. Vad gäller den kliniska tillämpningen av vårdvetenskaplig forskning, är den emellertid mest utvecklad i två sammanhang, prehospital akutsjukvård (se ovan) och e-hälsa i relation till vård i det egna hemmet. Det redovisas inte någon forskning specifikt i existentiella frågor som omsätts i praktiken. Bedömaregruppen finner därmed att det är oklart hur forskarutbildningsämnet huvudlinje stödjer helheten. Forskning i stödämnena synes på ett fruktbart sätt relatera till syftet med området: att bidra till vårdutveckling. Därmed kan samverka med ett flertal av högskolans institutioner antas leda till synergieffekter.

Vid hearingen framkom att både lärarnas och doktorandernas uppfattning är att högskolan satsar strategiskt på att bygga upp en god forskningsmiljö. Doktoranderna ansåg sig vara deltagare i en aktiv och inspirerande fackmiljö. De ansåg vidare att det fanns ett betydande utbud av forskningsaktiviteter, relevanta kurser och en positiv utveckling av seminarieverksamheten, som stödjer deras ämnesmässiga och akademiska utveckling. Ingen av dem ansåg att deras doktorandstudier direkt skulle knytas an till området integrerad vårdutveckling utan snarare till vårdvetenskap. De fysiska och studiesociala förhållandena framhölls som mycket goda.

De sakkunniga anser att högskolan erbjuder en stimulerande forskarutbildningsmiljö, särskilt inom fältet vårdvetenskap och prehospital akutvård. Bedömaregruppen uttrycker emellertid viss tvekan till huruvida det i forskningsmiljön finns tillräcklig bredd i kompetensen specifikt för området integrerad vårdutveckling. Sammanfattningsvis finner bedömaregruppen, trots denna tvekan, att forskarutbildningsmiljön är tillfredsställande.

Handledarresurser

Bedömaregruppen anser att Högskolan i Borås har en kärna av seniora forskare bestående av totalt sex professorer/docenter inom forskarutbildningsämnet vårdvetenskap som kan vara huvudhandledare för doktorander.

Handledarkompetensen i just integrerad vårdutveckling bland dessa är emellertid ej tillräcklig. I ansökan anges att sex seniora forskare inom stödämnena kan åta sig handledaruppgifter inom området. Flera av dessa har handledarkompetens för vårdutveckling. Dessa presumtiva bihandledare har dock bara mellan 5 och 20 procent tid avsatt till forskarutbildningen och bedömaregruppen noterar att flera redan

har en rad doktorander. Några av de tillgängliga handledarna har emellertid ledig kapacitet och kan – beroende på projektens inriktning – tjänstgöra som bihandledare. Bedömargruppen anser att de seniora forskarna inom stödämnena kan bidra med viktig kompetens till utbildningen. Bedömargruppen anser dock, till skillnad från högskolan, att dessa inte kan fungera som huvudhandledare såsom forskarutbildningen i vårdvetenskap beskrivs.

Ett ambitiöst program med handledarförsörjning beskrivs i ansökan, bland annat i form av postdoktorssatsningar, i vilka disputerade tidigt involveras i handledning och forskningsprojekt tillsammans med doktorander.

Området ska enligt ansökan kunna attrahera doktorander från olika yrkes- och utbildningsområden inom vården, samtidigt som den handledarkompetens som finns nu primärt är inriktad på omvårdnadsfältet inom vårdvetenskap.

Sakkunniga anser att det behövs rekrytering för att bredda kompetensen om högskolan skall kunna motsvara den beskrivning av forskarutbildningssämnet och området som görs i ansökan. Sammanfattningsvis finner bedömargruppen att handledarresurserna i nuläget är otillfredsställande.

Ekonomi

Bedömargruppen finner att de ekonomiska förutsättningarna för forskarutbildningen är svårbedömda. En svag punkt är att högskolan inte verkar ha etablerat former för att arbeta med större forskningsansökningar, vilket i ett längre perspektiv inte kan anses vara hållbart. En person uppges dock ha börjat arbeta med EU-ansökningar. Högskolan har i ansökan beräknat låga kostnader för doktoranderna. Å andra sidan klarar man i dag av att finansiera 16 doktorander med interna medel, varför beräkningarna trots allt kan vara rimliga. Det är uppenbart att högskolan är beredd att satsa på området. I budgeten för de närmaste fyra åren har man räknat med en kostnadsökning på ca 20 procent främst till följd av ökad administration av forskarutbildningen samt ökade kostnader för handledning. Av ansökan framgår att de områden för vilka högskolan söker examenstillstånd på forskarnivå ska tilldelas ekonomiska resurser i erforderlig utsträckning. Vidare framhålls att högskolan har ett relativt stort myndighetskapital som hävdas ge utrymme för dylika satsningar.

Sammanfattningsvis finner de sakkunniga att ekonomin är tillfredsställande.

Sammanfattande bedömning och motivering till förslag till beslut

Högskolan i Borås ansöker om examenstillstånd för området integrerad vårdutveckling inom vilket ett forskarutbildningsämne initialt ingår, vårdvetenskap. Området har en stark förankring i professionella vårdverksamheter och knyter an till högskolans verksamhetsidé om att vara ett professionslärosäte. Ur ett kliniskt perspektiv är satsningen på området värdefull och angelägen. Bedömargruppen anser emellertid att omfattningen av området är oklar, då det snarast tycks utgöra en delmängd av forskarutbildningsämnet vårdvetenskap. Det har därmed ingen tydlig avgränsning.

Vidare anser bedömagruppen att möjligheterna till utveckling är vanskliga att bedöma.

Högskolan i Borås fick 2010 examenstillstånd för fyra områden på forskarnivå varvid högskolan vidtagit organisatoriska förändringar i syfte att säkerställa forskarutbildningens kvalitet. Medvetenheten om vikten av att bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete tycks vara hög.

Högskolan erbjuder en levande forskarutbildningsmiljö med ett relevant utbud av kurser och seminarier, vilket framför allt doktoranderna vittnat om. En stark forskningsinriktning, som även har hög relevans för området för examenstillstånd är prehospital akutsjukvård. Bedömagruppen ställer sig frågande till varför högskolan inte valt att framhäva detta fält starkare i ansökan. Handedarresurserna är i dagsläget i huvudsak inriktade på den del av vårdvetenskapen som inriktas mot omvårdnad, varför de inte till fullo tycks kunna motsvara områdets inriktning på professionsneutralitet. De ekonomiska förutsättningarna är svårbedömda, men det finns en medveten satsning på området från lärosätets sida.

Sakkunniga anser sammanfattningsvis att argumentationen för området för examenstillstånd är otillfredsställande samt att handledarresurserna i dagsläget inte bedöms räcka till för det sätt på vilket forskarutbildningsämnet och området beskrivits.

Bedömagruppen föreslår därför att Högskoleverket inte ger Högskolan i Borås tillstånd att utfärda examen på forskarnivå inom området integrerad vårdutveckling.